

PRO-NEWS

Protestants tijdschrift in België

PB- PP
BELGIE(N) - BELGIQUE
P925978 - LIÈGE X

1523

Een nieuwe
lofzang heffen
we aan

Verenigde
Protestantse
Kerk in België

EDITORIAAL

We herinneren ons Jan en Hendrik, twee jonge mannen, Augustijner monniken uit Antwerpen, die 500 jaar geleden, op 1 juli, levend werden verbrand op de Grote Markt in Brussel, vanwege hun sympathie voor de Reformatie. Vanuit een diepe verontwaardiging schreef Luther zijn eerste lied voor hen. Zij waren de eersten in een lange rij... Gedurende nog heel lange tijd zou het onrustig blijven in Europa.

In die tijd doordrong religie het hele leven. Van de wieg tot het graf : alles stond in het teken van godsdienst. Religie en politiek waren onlosmakelijk met elkaar verbonden. De ontluikende Reformatie schudde daarom niet alleen de grondvesten van het geloof door elkaar, maar stelde de hele manier van samenleven ter discussie. Dit stelde de machtigen van die tijd voor een uitdaging.

Fastforward naar de 21ste eeuw. Onze Europese staten zijn gebouwd op de scheiding tussen kerk en staat. Dankzij de scheiding tussen kerk en staat is er religieuze vrede en verzoening. Iedereen is vrij om zijn geloof naar eigen inzicht te beleven.

Maar net als onze voorouders zijn wij geroepen om ons in te zetten, om een standpunt in te nemen en dat ook uit te

dragen. Van de vele uitdagingen van onze tijd stelt de ecologie bijvoorbeeld een echte verandering van de maatschappij voor, waarbij onze manier van leven, werken en eten ter discussie wordt gesteld. Dit wordt verdedigd of bevochten met een bijna godsdienstige ijver. Afhankelijk van het gezelschap waarin je je bevindt, kan je als carnivoor, milieuterrorist of klimaatgek (paniekzaaier) worden bestempeld.

Waar gaat dit naartoe? Hoe zal de wereld er binnen 100 jaar uitzien? Welke erfenis zullen we over 500 jaar achterlaten?

Tot we dat weten, raden we u aan Pro-News te lezen.

Jean-Guillaume DeMailly

Verantwoordelijke Communicatie VPKB

Inhoudstabel	De voorzitter aan het woord	3
	1 juli 1523	4, 5 & 6
	De reformatie van de vluchtelingen	7-8
	Ulrich Zwingli	9
	Personalia	10
	Luthers lofzang: Een nieuwe lofzang heffen we aan	11
	Agenda	12

HET WAS TØEN 1 JULI 1523

Het was toen 1 juli 1523

Als eerste martelaren van de Reformatorische beweging worden op de Grote Markt van Brussel twee Antwerpse Augustijner monniken op de brandstapel geëxecuteerd.

Beiden, Hendrik Voes en Jan van Essen, hadden overduidelijk aangegeven hun christelijk geloof op alternatieve wijze te beleven en zichzelf zodoende buiten de toenmalige officiële rooms-katholieke leer gepositioneerd, zo werd destijds geoordeeld.

Niemand van ons wil lang nadenken over wat het betekent om te sterven op de brandstapel...

Vlak daarna ging het gerucht dat beide monniken zich op het allerlaatste moment toch zouden hebben bekeerd tot de officiële rooms-katholieke leer.

Fake news is oud nieuws.

Overigens, herroepen, dat zou ook ik gedaan hebben, net als u en elke andere lezer van deze mijn woorden.

Maarten Luther werd razend kwaad en publiceerde een lied, destijds een uiterst adequate manier om in het nieuws te komen.

Het is straks 1 juli 2023

We kunnen van alles gaan vieren over gewetensvrijheid, godsdienstvrijheid en allerlei andere mooie dingen die we menen hier in ons Europees hoekje voor eeuwig verworven te hebben, op dit moment worden wereldwijd tussen de 300 en 400 miljoen christenen geconfronteerd met georganiseerde discriminatie en/of andere vormen van geweld. Naar een grove schatting kan zo'n 17% van onze zusters en broeders ons gezamenlijk geloof niet in vrijheid beleven.

Dat geldt trouwens ook voor vele andersgelovigen.

Ik heb het volste respect voor organisaties die begaan zijn met het lot van vervolgte christenen.

Laat er bij ons echter geen sprake zijn van selectieve verontwaardiging.

Hij die ook onze God wil zijn houdt van ieder mens.

Ds. Steven H. Fuite,
Voorzitter van de Synodale
Raad van de Verenigde Protestantse Kerk in België

1 JULI 1523

In 1513 vestigden de Augustijner-Heremieten van de Saksische Congregatie zich in Antwerpen en stichtten het Sint-Andreasklooster. Deze orde onderhield nauw contact met de Augustijnen in Wittenberg en Dordrecht.

Op 31 oktober 1517 spijkerde Maarten Luther zijn 95 stellingen tegen het misbruik van aflaten op de deur van de slotkapel van Wittenberg, zoals gebruikelijk was bij een academisch debat. Luther was niet per se tegen de aflaten, maar hij wilde de uitwassen van de aflaathandel aan de kaak stellen. Al snel werden zijn stellingen en andere reformatorische geschriften ook in de Lage Landen verspreid.

Antwerpen was een kosmopolitisch centrum van handel en verkeer, en werd het centrum van het nieuwe denken. De ideeën en leringen van Luther drongen op twee manieren in de Lage Landen door: enerzijds via Duitse kooplieden die zijn geschriften uit hun vaderland meebrachten, en anderzijds via interne contacten tussen de Augustijnenkloosters van Wittenberg en Antwerpen. De Augustijnen in Antwerpen waren bekend met Luthers geschriften en sommigen aanvaardden zijn leer.

In Antwerpen was de boekhandel zeer levendig. In het voorjaar van 1518 waren er al Nederlandse vertalingen van de teksten van Luther te koop.

Op 26 april 1518 vond de driejaarlijkse bijeenkomst van de Augustijnen in Heidelberg plaats. Luther hield daar polemische debatten onder zijn Augustijnen mede-Observanten. Johannes von Staupitz, de vicaris-generaal van de Augustijnenorde in Duitsland, stond achter Luther. Het is niet alleen dat niemand Luther kon weerleggen, neen, Luther ontving bijval, sympathie en ondersteuning. Niemand kon, maar ook niemand wilde het bewijs van het tegendeel leveren. Zijn stellingen verwoorden een wijd verbreid gevoel in Duitsland door de Romeinse curie uitgebuit en leeggezogen te worden. Daardoor hebben zijn stellingen een explosieve kracht, die niet te voorzien was en die ook Luther zelf verbaasde. Waarom men Rome financieel moest ondersteunen, werd door steeds minder mensen in Duitsland begrepen. Met de aflat voor de Sint-Pieterbasiliek is Rome te ver gegaan, en dat is de druppel die de emmer deed overlopen.

Tijdens de bijeenkomst in Heidelberg waren twee belangrijke mensen aanwezig: Martin Bucer werd een groot aanhanger van Luther, en Johannes Eck daarentegen werd een groot tegenstander.

De paus had aanvankelijk weinig oor voor Luther en zijn stellingen. Maar het waren de Duitse geestelijken onder leiding van Johannes Eck die Paus Leo X informeerde over

de ernst van de situatie. In opdracht van deze paus werden onderzoekscommissies benoemd, die de werken van Luther bestudeerden.

In Rome bereidde men een proces tegen Luther voor. Luther ontving een dagvaarding van Paus Leo X om naar Rome af te reizen om te antwoorden op beschuldigingen van valse leer. Dit was de eerste stap op weg naar een mogelijk proces wegens ketterij. Maar keurvorst Frederik de Wijze wantrouwde de paus, en hij weigerde dat Luther naar Rome afreisde. Luther zou dan verhoord worden door Kardinaal Thomas Cajetan tijdens de Rijksdag van 12 tot 14 oktober 1518 in Augsburg. De hoofdonderwerpen tijdens deze Rijksdag waren eigenlijk de opvolging van de Heilige Roomse Keizer Maximiliaan en een belasting om een kruistocht tegen de Turken te financieren. De opvolging van de Heilige Roomse Keizer Maximiliaan zal voor de Reformatie van groot belang zijn. De eigen zoon van Keizer Maximiliaan, Filips de Schone, was reeds overleden in 1506. Het voorstel lag op tafel om zijn kleinzoon Karel, geboren in 1500 in Gent, als opvolger aan te duiden.

Het verhoor van Luther kan men nauwelijks een verhoor noemen: de kardinaal Thomas Cajetan wenste geen debat, hij wilde alleen maar weten of Luther gehoorzaam was aan de paus of niet. De positie van de paus was de enige zorg van Rome. Luther vroeg een nacht bedenktime, en de volgende ochtend kwam Luther met een '*Protestatio*', waarin hij stelde niets geschreven te hebben dat tegen de Heilige Schrift, de kerkvaders en de pauselijke decreten inging. Nu kon hem enkel dwaling worden verweten en geen ketterij. Luther keerde terug naar Wittenberg, en publiceerde zijn '*Protestatio*' zodat het brede publiek kennis kon nemen van zijn verweer tegen Rome.

Luthers ideeën over het hebzuchtige pausdom en de overweldigende machtswellust van het keizerlijk gezag spraken de keurvorst Frederik de Wijze aan en brachten hem ertoe Luther te steunen, meer uit politiek oogpunt dan Luthers theologische ideeën, waar Frederik de Wijze het eigenlijk niet mee eens was.

Op 12 januari 1519 stierf de Heilige Roomse Keizer Maximiliaan. Zijn kleinzoon Karel werd nu Keizer Karel of Karel V. Daardoor stond nu een ultra-katholieke keizer aan het hoofd van het Heilige Roomse Rijk.

Op 7 november 1519 veroordeelde de Leuvense faculteit de lutherse leer van de rechtvaardiging door het geloof alleen, en het jaar daarop publiceerde zij deze veroordeling. Deze academische veroordeling gaf het Lutherse probleem zijn volle omvang en beslissende publiciteit.

Op basis van de resultaten van de onderzoekscommissies vaardigde Paus Leo X op 15 juni 1520de pauselijke bul "Exsurge Domine" uit (Latijn voor "Sta op, Heer"). In deze bul riep de paus Luther op zich te distantieëren van wat de paus als dwaalleer beschouwde. De bul citeerde 41 stellingen over het geloof die Luther had gepubliceerd en die de paus als dwalingen bestempelde.

Luther reageerde op deze pauselijke bul door op 10 december 1520 deze bul samen met enkele kerkelijke wetboeken te verbranden.

Op 03 januari 1521 vaardigde Paus Leo X de pauselijke bul "*Decet Romanum Pontificem*" uit (Latijn voor "*Het behaagt de paus van Rome*"), In deze bul excommuniceerde de paus officieel Maarten Luther en zijn volgelingen en verklaarde hen tot ketters. Bovendien werden alle kerkelijke hoogwaardigheidsbekleders opgeroepen streng op te treden tegen Maarten Luther en zijn volgelingen om het katholieke geloof te verdedigen. Luther en zijn volgelingen werden dus definitief in de kerkelijke ban gedaan. Men merkt hoe in enkele maanden tijd de spanning steeg, en de stellingen van Luther evolueerde van dwalingen naar ketters.

Normaal volgde op een kerkelijke ban meestal een rijksban. De jonge Karel V wilde weliswaar trouw zijn aan Rome, maar moest rekening houden met de keurvorst Frederik de Wijze van Saksen, die Luther in bescherming nam. De keizer besloot daarop Luther een vrij verhoor toe te staan op de Rijksdag in Worms van 16 tot 25 april 1521.

Op 17 april vond de eerste zitting plaats. Luther werd gevraagd 20 van zijn boeken te herroepen. Luther weigerde echter ook maar iets te herroepen, en vroeg een dag verdaging. Op 18 april verklaarde Luther dat het "onzeker en gevaarlijk is, tegen zijn geweten te handelen." Het is niet zeker dat de uitdrukking "Hier sta ik en ik kan niet anders. Moge God mij helpen. Amen." van Luther is, maar het geeft wel zijn houding weer.

Een keizerlijk edict van 26 mei 1521, het Edict van Worms, deed Luther daarop in de rijksban. Luther werd vogelvrij verklaard;

dit wil zeggen dat hij een persona non grata was geworden, en geen burgerlijke en politieke rechten meer had. Hij was buiten de wet gesteld en vogelvrij verklaard zodat iedereen hem mocht vermoorden. Niemand mocht Luther onderdak verschaffen, geen eten of drinken geven, geen hulp bieden of sympathie bewijzen. Verder werden zijn boeken verboden, wie ze in bezit heeft, wordt gestraft. Niemand mag zich bij de mening van deze monnik aansluiten op straffe van vervolging. Ook riep Karel V in het Edict van Worms op om overal de geschriften van Luther te verbranden.

Maar keurvorst Frederik de Wijze had Luther echter op 4 mei reeds in het geheim laten ontvoeren en naar de Wartburg in Eisenach laten brengen.

Hendrik Voes en Jan van Essen op de brandstapel in Brussel Houtsneede uit 1523

Daar leefde Luther bijna een jaar en vertaalde hij het Tweede Testament in het Duits. Hij maakte daarbij gebruik van de recente kritische uitgave van Erasmus, de uitgave die later *textus receptus* zou worden genoemd. Luthers vertaling werd in 1522 gepubliceerd.

Naar aanleiding van het Edict van Worms van 26 mei 1521 werden op 31 juli 1521 Lutherse geschriften in Antwerpen verbrand.

Op 9 maart 1522 verliet Luther echter de Wartburg, ondanks de ban, zonder verlof van zijn keurvorst, en keerde terug naar Wittenberg.

De prediking van het evangelie en tegen de afluathandel sprak de kloosterlingen in Antwerpen aan. Het Sint-Andreasklooster bleef daardoor een centrum van lutherse prediking en de gehele kloostergemeenschap bestond uit lutheranen.

Op 6 mei 1522 werden voor de tweede maal Lutherse geschriften in Antwerpen verbrand.

Voor een aantal monniken in het Sint-Andresklooster werd het te warm onder de voeten, en zij vluchtten onder andere naar Dordrecht en Wittenberg.

Op 6 oktober 1522 werden alle 16 monniken gevangen genomen en naar Brussel gebracht. De ondervragingen onder leiding van de grootinquisiteur van der Hulst leidde ertoe dat de meesten hun ketterij bekenden en herriepen. Het is zeker dat Hendrik Voes, Jan van Esschen, en de prior Lambertus Thoren standvastig bleven. Hun proces duurde 9 maanden. Ze hadden het erg zwaar in de gevangenis. Gedurende die 9

maanden werd van rooms-katholieke zijde alles geprobeerd om hen te doen herroepen wat zij hadden beleden.

Op 1 juli 1523 stierven Hendrik Voes en Jan van Esschen op de brandstapel op de Grote Markt in Brussel. Zij waren de allereerste martelaren van de Reformatie.

Lambertus Thoren vroeg om 4 dagen uitstel. Deze 4 dagen werden 5 jaar in de gevangenis. Hij heeft nooit berouw getoond, en gedurende die vijf jaar werd hij verzorgd door een groep Brusselaars die Luthers waren. In 1528 werd hij in het geheim vermoord en begraven te Vorst.

Hendrik Voes en Jan van Esschen waren de eerste martelaren van de Reformatie, maar in de decennia daarna zouden er nog duizenden volgen. Daarnaast vluchtten tienduizenden (sommigen zeggen honderdduizenden) protestanten naar het buitenland, zoals de noordelijke provincies van de Lage Landen, Duitsland en Engeland. De ultrakatholieke vorst Karel V stierf in 1558 en werd opgevolgd door Filips II, die de Reformatie nog harder aanpakte dan zijn vader. Rome moest zegevieren, ten koste van onderdrukking van het geweten, verarming van de bevolking, achteruitgang van handel, industrie en landbouw, allemaal zaken die voor Filips II van ondergeschikt belang waren, zolang de ketterij maar werd uitgeroeid. Dit kwam de Zuidelijke Nederlanden duur te staan. En dit alles alleen omdat Filips II had gezworen dat hij liever over een woestenij regeerde dan over een natie van ketters.

Ds. Harry Sinnaghel

Docent "Geschiedenis van het Belgisch Protestantisme"
aan de FPTR

■ Portret van paus Leo X

DE REFORMATIE VAN DE VLUCHTELINGEN

De verspreiding van het protestantisme in onze streken in de 16^e eeuw, in een context van staatsgodsdienst, gaf aanleiding tot gewelddadige confrontaties, aangewakkerd door politieke en economische rivaliteit. Deze gebeurtenissen hebben een essentiële rol gespeeld bij het ontstaan van de verschillende protestantse theologische stromingen. De traumatische ervaring van vervolging en exodus werd een factor van identiteit voor de protestanten, zozeer zelfs dat het een vormend element werd van sommige van hun theologische stromingen.

1. De vervolging

De Reformatie in de Nederlanden kreeg een ander karakter dan die in Duitsland of Frankrijk door de onverbiddelijkheid van Karel V en zijn zoon Filips II om het katholicisme te verdedigen. 40% van de executies wegens ketterij in het Westen tussen 1523 en 1565 vond plaats in de Nederlanden. De 17 Provinciën kenden het hoogste aantal doodvonnissen in verhouding tot de totale bevolking. Er werden ongeveer 1.500 mensen terechtgesteld, dertig keer meer dan in Frankrijk.

De wederdoper Marie Boisière, 24 jaar oud, biedt haar jonge zoon een peer aan, kort voor zijn executie in Doornik in 1564. Dit relikwie werd eeuwenlang bewaard eeuwenlang door haar nakomelingen, daarna toevertrouwd aan de Universiteit van Amsterdam.

Collectie Doopsgezinde Kerk Amsterdam, Universiteit van Amsterdam.

De eerste slachtoffers van de vervolging in Europa waren Hendrik Voes en Jan Van Eschen uit Antwerpen, terechtgesteld in Brussel op 1 juli 1523. Het eerste Waalse slachtoffer was de Doornikse theoloog Jean Castellain, terechtgesteld in Vic in Lotharingen op 12 januari 1525. Veel slachtoffers waren katholieke geestelijken die zich tot de Reformatie hadden bekeerd, maar ook veel vrouwen. Vanaf 1529 namen de vervolgingen een dramatische wending na de goedkeuring van het keizerlijk decreet dat de doodstraf veralgemeende.

Er zij op gewezen dat ook tussen de verschillende protestantse stromingen vervolgingen plaatsvonden, zonder echter de omvang van de door de katholieke autoriteiten opgelegde maatregelen te bereiken. In de gebieden waar die overgestapt

waren op het protestantisme, werden maatregelen genomen tegen katholieken die trouw bleven aan Rome. In die tijd was slechts een minderheid van de denkers, zowel protestanten als katholieken, tegen religieuze onderdrukking.

2. De weg naar ballingschap

Het geweld van deze repressieve maatregelen bracht een enorme emigratiebeweging op gang vanuit de voormalige Nederlanden naar de steden en streken in Europa die de Reformatie al hadden omarmd. Deze enorme migratiebeweging kende verschillende fasen, afhankelijk van de politieke en religieuze hachelen tussen 1520 en 1648. Vluchtelingen vestigden zich tijdelijk in een stad, om vervolgens weer te moeten vluchten als verdere vervolging hen bedreigde. De belangrijkste toevluchtsoorden waren de Rijnsteden, zoals Straatsburg, Aken en Wesel, Engeland, de Duitse steden Emden, Frankfurt, Hamburg, de Rijnpfalz, de Verenigde Provinciën (nu Nederland), Zweden, Genève en Frankrijk.

De emigratie te Antwerpen in 1566, schilderij van Jan Antoon Neuhuys (1832-1891)

De snelle verspreiding van het calvinisme in de Nederlanden zal deze exodus bevorderen. Vanaf 1537 veroordeelde Johannes Calvijn de 'Nicodemieten' die uiterlijk de katholieke riten bleven volgen. Nicodemus was een discipel die Christus 's nachts kwam bezoeken uit angst ontdekt te worden (Johannes 3:2). Calvijn vond dat degenen die niet in ballingschap konden gaan, zich moesten onthouden van het bijwonen van de mis, het eren van beelden of relikwieën. Vanaf 1544

leidde een tweede emigratiegolf tot het eerste vertrek van vluchtelingengroepen. Na toestemming groepeerden de gereformeerden in ballingschap zich snel in “kerken van vreemdelingen”, gevormd op taalkundige basis. Deze kerken waren de eersten die een duurzame kerkelijke organisatie hanteerden. Georganiseerd in een netwerk hadden zij een aanzienlijke invloed op de ondergrondse gemeenschappen in de Nederlanden. Vanaf 1567 nam de vlucht van de Waalse en Vlaamse gereformeerden naar het buitenland bijbelse proporties aan. De meedogenloze repressieve maatregelen na de opstand in de Nederlanden in 1566 brachten een exodusbeweging op gang, die nog werd versterkt na de val van het protestantse bolwerk Antwerpen in 1585.

Beweegredenen voor ballingschap zijn voornamelijk godsdienstig, maar konden ook economisch zijn. De gevolgen van dit emigreren zijn aanzienlijk, zowel in onze streken als daarbuiten. Doornik verliest tussen een kwart en de helft van zijn inwoners. Tussen 150.000 en 200.000 vluchtelingen uit onze streken vestigen zich in de Verenigde Provinciën. Naast de volksverhuizingen heeft deze beweging de verspreiding van het calvinisme, de technologie en de kennis in Europa mogelijk gemaakt. De (Engelse) term “refugee” komt uit het Frans dat gesproken werd door Waalse emigranten. Er werden steden gesticht, zoals Neu-Hanau, of uitgebreid. Sommige, zoals Frankfurt, Hamburg, Londen en Amsterdam, dankten hun welvaart aan de komst van vluchtelingen uit Nederland. Na 1581 probeerden de Spaanse autoriteiten niet langer deze uittocht te verhinderen, die aansloot bij hun wens om het land te ontdoen van zijn protestantse inwoners.

3. De gevolgen

Deze ervaring van vervolging en ballingschap heeft de theologische ontwikkeling van de gereformeerde belijdenissen beïnvloed. De herinnering aan de martelaren van het geloof in Nederland wordt gevierd door protestantse schrijvers en theologen. De herinnering aan de onderdrukking bracht de vluchtelingen samen rond een gemeenschappelijke herinnering en een sterke calvinistische theologische lijn. De doorstane vervolgingen, vergeleken met de vervolgingen van de vroege kerk, lopen vooruit op de komende overwinning van de protestanten en brengen de verbannen gemeenschap samen.

De historicus Heiko A. Oberman aarzelt niet om het calvinisme de “reformatie van de vluchtelingen” te noemen. In het midden van de 16e eeuw was het calvinisme georganiseerd rond een groep verbannen leiders in Genève en een uitgebreid netwerk van soms clandestiene en minderheidsgemeenschappen, verspreid over Europa. De leer van de goddelijke voorzienigheid versterkte de overtuiging van de vluchtelingen dat zij tot het uitverkoren volk behoorden. Vluchtelingen vereenzelvigden

zich vaak met pelgrimsfiguren: de reiziger of het Hebreeuwse volk. De verspreiding van een strenge kerkelijke discipline maakt de oprichting van autonome structuren mogelijk. Deze concepten van verkiezing, onafhankelijkheid en discipline leiden tot het ontstaan van een “Exulantentheologie”.

De impact van de vervolgingen was zeer merkbaar in de Verenigde Provinciën, waarvan de identiteit grotendeels werd gevormd door de vluchtelingen. De nieuwe samenleving die in die tijd vorm kreeg, werd gekenmerkt door haar gevoel van een “uitverkoren” volk te zijn (de natie gelijkgesteld met het beloofde land, geïdentificeerd met het nieuwe Israël). De Heidelbergse Catechismus, geschreven onder invloed van de vluchtelingen, benadrukt de goddelijke voorzienigheid, een kenmerk van het gereformeerd protestantisme, de vrucht van de pijnlijke ervaring van vervolging. De ballingen exporteerden deze idealen later naar de Verenigde Staten, die het nieuwe beloofde land zouden worden.

4. Conclusie

Het Belgische protestantisme is diep getekend door de ervaring van vervolging en ballingschap. Recente studies vergelijken dit verhaal met dat van andere religieuze minderheden. Deze vorm van collectief geheugen zet niet aan tot enige vorm van wrok of persoonlijke heiliging, maar vormt een erfgoed, een vorm van getuigenis, over thema's waarvan de actualiteit niet meer ter discussie staat. Deze herinnering aan de ballingschap verklaart de bijzondere gevoeligheid van de protestanten voor de opvang van vluchtelingen, religieuze minderheden en godsdienstvrijheid. Zij komt tot uiting in de vele acties die in ons land ten behoeve van vluchtelingen worden gevoerd: opvang door het Leger des Heils, voedsel- en kledinginzamelingen en hulp aan nieuw aangekomenen.

Pierre-Yves Charles – VPKB Charleroi

Gastdocent aan de Vrije Universiteit Amsterdam

ULRICH ZWINGLI

“Zonder Zwingli, Bullinger en Calvijn zou de Reformatie een Duitstalig en Noord-Europees fenomeen zijn gebleven”, schreef Gottfried Wilhem Locher, voorzitter van de Raad van de Federatie van Zwitserse Protestantse Kerken (FEPS), in 2014.

Ulrich Zwingli, een belangrijke hervormer voor Zwitserland, blijft relatief onbekend in België. Hij had echter een rijke correspondentie met Erasmus, die een belangrijke invloed op hem had. Geboren in 1484 in het Zwitserse kanton St. Gallen, studeerde hij in Bern, Wenen en Basel en werd in 1506 pastoor in Glarus. Als militair aalmoezenier zag Zwingli de ravage aangericht door huurlingenlegers en hekelde hij de macht van het geld, waardoor jonge Zwitsers op buitenlandse slagvelden stierven.

Zwingli's denken was beïnvloed door scholastiek en humanisme, en door een diepgaande studie van de Bijbel: vanaf het begin van zijn ambt pleitte hij voor een heroriëntatie op de Schrift en het belang van nadenken over de politieke en sociale implicaties van het Evangelie.

Meer dan de notie van rechtvaardiging, die centraal staat in de lutherse theologie, is het de notie van verzoening die Zwingli's denken kenmerkt. De theoloog stond er bijvoorbeeld op dat niemand van het Avondmaal werd uitgesloten en dat iedereen het brood aan zijn of haar naaste doorgaf, want hij zag dit moment als een viering waarin de kerk dankbaar herinnert aan Christus' verzoenend werk voor ons. De relatie tussen Luther en Zwingli was moeilijk. Zij botsten met name over de kwestie van het Avondmaal en konden geen overeenstemming bereiken. Zwingli stelde dat het brood en de wijn tekenen zijn van Christus' aanwezigheid, waarmee de gelovige uitdrukt wat hij heeft ontvangen.

De Reformatie verspreidde zich op verschillende manieren in verschillende landen. Met Luther overheerste in het Heilige Roomse Rijk het principe “zo is de godsdienst van de vorst, zo is de godsdienst van het volk”. In Zwitserland daarentegen vond een reformatie plaats via de steden en hun stedelijke of gemeentelijke bevoegdheden. In januari 1523 waren het de burgemeester en de Grote Raad van Zürich die alle predikers uitnodigden om deel te nemen aan een “dispuut” – dat wil zeggen een theologisch debat – met als doel te arbitrerend tussen degenen die het Woord van God wilden prediken aan gewone mensen, uitsluitend gebaseerd op het Evangelie, en hun tegenstanders. Zwingli maakte van deze gelegenheid gebruik om de belangrijkste principes van zijn prediking uiteen te zetten door 67 stellingen in het Duits te schrijven.

Hij slaagde er zo goed in zijn gehoor te overtuigen dat het concilie besloot dat priesters en predikanten voortaan alleen nog maar mochten prediken “wat zij op grond van het heilig Evangelie en andere goddelijke Schriften als waar konden bevestigen”.

In de loop van deze 67 stellingen is de krachtige en humoristische stijl van de Zwitserse hervormer terug te vinden. Hier volgen enkele voorbeelden:

- (1) Allen die zeggen dat het Evangelie niets zou zijn zonder de certificering van de kerk vergissen zich en beledigen God.
- (24) Een christen is vrij te doen wat God niet heeft bevolen, dus om te allen tijde van alle spijsen te eten; daaruit wordt afgeleid dat de kaas- en boterdispensatie een Romeins bedrog is.
- (28) Wat God heeft toegestaan of niet heeft verboden is juist, daarom hebben alle mensen recht op het huwelijk.
- (57) De ware Schrift kent niets van een vagevuur na deze tijden.

Ds. Laurence Flachon

PERSONALIA

Wist u dat het martelaarschap van Hendrik Vos en Jan van Essen de inspiratie vormde voor Luthers eerste lied? Een gebed gebaseerd op dit loflied wordt naar de kerkgemeenten gestuurd voor de dienst op 2 juli.

Onder de noemer "1523" vindt u ook een waaier aan activiteiten op de website van de VPKB

- 17 juni: conferentie in Antwerpen
- 31 mei: colloquium in de FPTR

Alle actuele informatie vindt u op de VPKB-website.

De eerste nationale inwijdingsdienst van de VPKB vindt plaats op 11 juni in Pâturages.

François Choquet, David Moulinasse en Carl-André Spillmann zullen worden ingewijd. Ds. Andreas Berg zal ook worden voorgesteld.

Indien u erbij wilt zijn, verzoeken wij u zich in te schrijven.

Greet Helsinga licht in een artikel het werk van de WG Kerk in de Samenleving toe, waarvan zij 5 jaar voorzitter was. Vandaag heeft Yolande Bolsenbroeck deze rol overgenomen. Sinds september 2010 is deze werkgroep belast met het verdiepen van de reflectie over maatschappelijke thema's zoals racisme, migratie, klimaatverandering, Europa, het politieke engagement van de Kerk, de rechten van LGBTQI+ mensen..., om de lokale verkozenen aan te moedigen en te ondersteunen in hun engagement.

Meer informatie vindt u in het artikel op de website van VPKB.

7-14 juli Tentoonstelling-herdenking "2 jaar na de overstromingen". Terwijl sommige mensen nog steeds geen dak boven hun hoofd hebben gevonden of nog steeds lijden onder de gevolgen van de gebeurtenissen.

In "l'atelier du Prince", in Verviers (zie de agenda van protestant. link)

Het thema van de volgende Pro-News is godsdienstonderwijs... op school natuurlijk, maar ook in de kerk en in het gezin. Dat is gepland voor oktober.

Een nieuwe lofzang HEFFEN WE AAN

Een nieuwe lofzang heffen we aan
zo wil het God de Here.
Wij zingen wat Hij heeft gedaan,
zijn grote naam ter ere.
Te Brussel in Zuid-Nederland
heeft aan twee jongelingen
de Heer getoond zijn wond're hand,
die met zijn zegeningen
Hij rijkelijk versierde.

Johannes, rijk aan Gods gena,
bezat zijn naam met ere.
Zijn broeder Hendrik volgde na
het lijden van zijn Here.
Van d'aarde scheidend hebben zij
de hemelkroon verworven.
zijn als Gods kinderen vroom en blij
voor 's Heren woord gestorven
en martelaars geworden.

De vijand vat hen aan en tracht,
door lang hen te bedreigen.
tot loochnen van Gods woord en macht
hen listig te verleiden.
Het Leuvense sofistenstel
staat vruchteloos te razen;
tezamen tot dit duivels spel
maakt hen de Geest tot dwazen.
Zij konden hen niet winnen.

Martin Luther

Eerste coupletten van Luthers eerste hymne
Vertaling P. Boendermaker (in Akerboom)

Mei

13 mei		Buitengewone Synodevergadering <i>Het predikantencorps</i> – Brussel
27 mei		Regionale Jeugddag OHNL – Chimay
31 mei	14u00	Colloquium 1523 – FPTR, Brussel

Juni

11 juni	15u00	Nationale inzegening- Pâturages
14 juni		Districtsvergadering ABL
14-20 juni		Vergadering van de CEK <i>Under God's blessing – shaping the future</i> – Tallinn
17 juni		Districtsvergadering WH – <i>Conferentie 1523</i> – Antwerpen
24 juni		Districtsvergadering FB
29 juni		Feestelijke districtsvergadering Luik – Spa

Juli

1 juli		Herdenking van de martelaars Hendrik Voes en Jan van Essen
9-17 juli		Jeugdkamp (13-18j) OHNL en SPJ – Opaalkust (spj.be)
20-23 juli		Kamp voor de allerjongsten (3-5j) – Vellereille-les-Brayeux (spj.be)
20-30 juli		Kinderkamp (6-12j) – Vellereille-les-Brayeux (spj.be)

Augustus

13 augustus		Geuzenfeest
20-23 augustus		Belgisch-Duits convent <i>Nieuwe vormen van gemeente-zijn in onze kerken</i> – Brussel

September

3 september		Scheppingszondag (protestant.link)
9 september		districtsvergadering WH
10 september		zondag van de jeugd
15-16 september		feestelijk colloquium n.a.v. 50 jaar Concordie van Leuenberg te Montpellier
23-24 september		Regionale bijeenkomst van het district WH – Genval

